

21. 6. 1998 ugotavljamo, da bi napovedna razstava s 5-kratno predstavitvijo dosegla svoj namen, prav tako Katalog (škoda, da ni vsaj dvojezičen). Prvi prispevki za Monografijo so napisani, fotografije so v postopku odbiranja, finančna konstrukcija pa še ni končana.

Kristina Šamperl-Purg

Na Solkanskem polju je raslo mesto, razstava Pokrajinskega arhiva v Novi Gorici

V letu 1998 Nova Gorica praznuje petdesetletnico obstoja oziroma petdeseto obletnico začetka graditve mesta. Jubilej, ki zajema komaj čas ene generacije ustvarjalcev, čas, v katerem se niti ne uspeja dodobra razviti meščanska tradicija in globalna identiteta meščanstva.

Pričujoča razstava v Pokrajinskem arhivu v Novi Gorici je nadaljevanje dela izpred desetih let. Takrat so pripravili razstavo z naslovom Zgradili bomo Novo Gorico, ki je govorila o pripravi in začetnih delih izgradnje novega mesta, ki bo predstavljalo upravno, gospodarsko in kulturno središče z mejo na novo oblikovane pokrajine. Avtorja Jurij Rosa in Ivanka Uršič sta sedanjí razstavi dala naslov Na Solkanskem polju je raslo mesto. Razstava predstavlja prva leta nastajanja mesta (od leta 1948 do 1959/60). Goriška pokrajina, ki se je skozi stoletja izoblikovala, je z novo razmejitveno črto po pariški mirovni konferenci izgubila svoje središče Gorico. Onkraj meje so ostale vse najpomembnejše upravne, gospodarske in kulturne ustanove. Novo mesto je nastajalo na Solkanskem polju, ki ga omejujejo železnica, Panovec in Kromberk. To ni bil prazen prostor. Tu so že stale starejše stavbe: železniška postaja, cerkev in samostan na Kostanjevici, vila na Rafutu, opekarna "Trnaža", na travnik se je že pred prvo vojno razširilo novo goriško pokopališče. Na tem prostoru so se konec leta 1947 začela dela za izgradnjo novega mesta.

Avtorja sta na razstavi in v spremljajočem katalogu predstavila najstarejše posamične javne zgradbe

(poslovne oziroma upravne stavbe in večstanovanjske hiše). Uporabila sta tehnično dokumentacijo, ki jo hranijo v fondih arhiva: načrti stavb in druga gradbena dokumentacija. Fotografsko gradivo in razglednice mesta so marsikdaj pomagali prepoznati posamezne stavbe, ki so s številnimi obnovami izgubile prvotno zunanjo podobo. Čas in razmere, v katerih se je stavba gradila, pojasnjujejo časopisni izrezki, vsako stavbo predstavlja tudi sodobna fotografija. Avtorja sta zgradbe razporedila kronološko in vsako predstavila z nekakšno osebno izkaznico s temi podatki:

- naziv stavbe, lokacija, oznaka in sedanja namembnost;
- prvotna označba lokacije;
- prvotna namembnost;
- investitor;
- projektantska organizacija;
- projektant;
- izvajalec gradbenih del;
- začetek gradnje;
- konec gradnje.

Delo avtorjev vsekakor ni bilo preprosto, saj sta pri svojem delu naletela na številne probleme: od nepopolne dokumentacije do tega, da je bilo že lokacijo zgradbe samo - to velja predvsem za posamezne stanovanjske bloke - v številnih primerih težko določiti. V obstoječi dokumentaciji je bila lokacija stavbe marsikdaj opisana zelo na splošno v širšem zazidalnem okolišu. Delavei Pokrajinskega arhiva iz Nove Gorice so napravili prvi korak k obravnavi stavbne dediščine mesta, kot ga vidi humanistično izobraženi strokovnjak. Pričujoča razstava je samo pregled najstarejših stavb, zato je treba poudariti, da ima prav vsaka posamezna zgradba svojo vlogo in pomen v času in prostoru mesta. Razstava sicer ni imela tega namena, vendar že deloma nakaže na to, kako se preoblikuje identiteta stavb, ki so bile nekoč prepoznavne kot "občinske", "policijske", "železničarske", ali so bile "mestne kavarne" in restavracije. Kmalu si bomo tudi morali odgovoriti na vprašanje, kako bomo obravnavali prvo stanovanjsko sosesko "ruskih blokov", ki nosijo v svojem imenu duh časa, v katerem so bili zgrajeni, in ki so namenjeni prvim prebivalcem - meščanom Nove Gorice.

Ernesta Drole

Skica restavracije in kavarne v Novi Gorici, 1951. Pokrajinski arhiv v Novi Gorici, Okrajni ljudski odbor Gorica, t.e. 486